

STADEN OCH LÅGORNA

JERKER VIRDBORG

Staden och lågorna

Roman

Albert Bonniers Förlag

Av Jerker Virdborg har tidigare utgivits:
Landhöjning två centimeter per natt 2001
Svart krabba 2002
Försvinnarna 2005
Mannen på Trinisla 2007
Kall feber 2009

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-012985-9

© Jerker Virdborg, 2012

Staden och lågorna är satt med Janson Text LT Std
ScandBook AB, Falun, 2012

Viktor stirrade förut genom den runda fönsteröppningen. Båten krängde lätt åt styrbord. Från den mörka fjärden framför stäven steg tjock vattenrök som skymde kajerna och alla huskonturer, torn och skorstenar.

”När lägger vi till?” sa Viktor till en av däckspojkarna.

”Om en kvart.”

I träpanelerna speglades blänket från en barometer och en kompass.

”Då stannar jag på fördäck fram till dess.”

Däckspojken blåddrade i en liggare.

”Det är ovanligt med turister så här års.”

Viktor tittade tillbaka på pojken.

”Jag brukar kunna se skillnad på vem som är vad. Men i ditt fall blev jag osäker. Hur var det med bagage förresten?” sa däckspojken.

Viktor såg ner på sin rock och sin kostym, och gnuggade pekfingerspetsen mot klackringen så att metallen glänste.

”Jag är ingen turist.”

Han tittade sig om, kunde bara se två andra passagerare. Båda satt på bänkar nära aktern. Däckspojken antecknade något med en bläckpenna av stål och svart plast.

”Så du bor här i staden alltså?”

Viktor skakade på huvudet.

”Nej. Jag ska bara ordna en sak. Ett ärende.”

”Jaså. Vad kan det vara för något?”

Viktor tittade noga på däckspojken.

”Du tycker jag är lite för frågvis?” sa däckspojken.

Viktor log bara till svar.

”Ifall du ska vidare sedan med någon annan båt så går du rakt fram. Det är lätt att hitta. Gå rakt igenom bara, välj någon av långgatorna. Så kommer du ner till en lång kaj med en terminal. Där går en massa bussar också.”

Vinddraget fick liggarens blad att vändas. Ett kommandorop hördes från bryggan en trappa upp. Viktor tittade ut genom fönsteröppningen igen medan han gläntade på dörren.

”Jag har en skinnväska. En mörkblå.”

Däckspojken tryckte ner bladen mot bänkskivan och försökte få ögonkontakt med styrmannen.

”Uppfattat!” ropade han rakt uppåt och strök sitt tunna hår på plats ovanför öronen.

Han återgick till ett lugnare tonfall.

”Visa mig biljetten innan du går iland.”

Det var tyst i några sekunder.

”Varför det?” sa Viktor och sneglade på sin armbandsklocka.

Däckspojken ryckte på axlarna.

”Våra rutiner... Har du varit här i staden förut?”

”Jaja, visst.”

Viktor dröjde sig kvar ett ögonblick, funderade. Så sa han:

”Och du är inte alls för frågvis. Jag har inga hemligheter. Jag ska bara ordna lite med några papper. Jag har dem här i väskan. Sedan ska jag vidare.”

Pojken tog inte blicken från liggarens blad.

”Jag förstår.”

Viktor tänkte efter.

”Annars finns här ju i och för sig många gamla vackra gränder och hus att titta på också.”

”Vet du, det låter nästan som att du är turist i alla fall.”

Viktor vände sidan till.

”Men det är fel. Jag är ingen turist.”
Däckspojken tittade upp och såg noga på Viktor.
”Nej du är väl inte det.”
Han blinkade inte.
”Jag tycker faktiskt att jag känner igen dig.”
Viktor bet ihop käkarna.
”Jaså?”
”Har inte du varit i tidningen?”
”Nej.”
”Jag känner i alla fall igen dig.”
”Du förväxlar mig med någon annan.”
”Nej då.”
Däckspojken slog ihop liggaren.
”Jag kanske kommer på det strax. Var jag har sett dig. Jag kommer ut till dig på däck sedan.”
Viktor såg in i skottet.
”Varför då?”
”Våra rutiner bara.”
Däckspojken harklade sig.
”När någon ska gå iland.”
Viktor svarade inte, klev bara fort över tröskeln och vidare ut på däck.
Dörren fångades omedelbart av fartvinden och slog igen.

Durken var fläckad av halvt intorkade vattenstänk. Över hamnvattnets små vågor drev tjock dimma. Luften luktade salt och kändes ljum mot kinderna. Fartygsmotorn i aktern dunkade tungt men han kunde höra ljud inifrån stadskärnan: Hamranden, och klangen från en kyrkklocka.

Intill en vinschkran på babordssidan stod en vit plastlår. Den var öppen och till hälften fylld med gula flytvästar. Han satte sig på kanten och tittade sig först över axeln och sedan gång på gång föröver, men han såg fortfarande bara dimma.

Däckspojken syntes inte till.

Så glesnade molnsjoken. Han skymtade en slottsflygel och ett par hus med mörkröda tegeltak och gula putsfasader. Han stirrade på de smala, höga huskropparna och försökte minnas vad gränderna emellan dem hette: Packhusgränd, Hästgränd, Dragargränd...

Ett par snabba ljud hördes.

Det första påminde om en pisksnärt. Genast följde det andra: Ett dovt muller nerifrån kölen, det lät som en explosion.

Han föll baklänges ner i låren och locket slog emot hans huvud.

Fler ljud: Lårens botten gled fort över fördäckets ojämnheter, innan den kolliderade med något. Under ett ögonblick blev det helt tyst.

En ny, kraftig stöt. Han insåg att låren hade slagit i vattnet, han försökte trycka upp locket och samtidigt förstå vad som hände – han hann inte tänka längre, det kalla vattnet vällde in i låren. Han skrek, såg att axelklaffen var blodig. Flytvästarna pressades mot hans ansikte, vattnets tyngd fick lådan att sjunka snabbt medan stora luftbubblor steg mot ytan.

Han försökte vrida kroppen och sparka upp locket. Vattnet gick honom redan till bröstet, han insåg att han befann sig i en krympande luftficka.

Ska jag hålla andan eller ska jag...

Han trycktes hårt mot lårens ena sida, hörde hur den plöjde genom vattnet med höga susande ljud, det lät som att den sjönk, det kalla vattnet fyllde nästan hela låren, bara en liten luftficka i änden återstod, det kändes som att hans tankar virvlade lika fort som vattnet utanför.

Jag håller andan, tills jag får syrebrist. Eller: Jag drar in vattnet, rakt ner i lungorna. Jag drar ner det och hostar och hostar och...

Han skrek, och slog undan flytvästar, vände ansiktet upp mot lårens hörn, där det fortfarande fanns luft kvar, han skrek igen.

Det här blir det sista, mitt sista andetag, och sedan – drar jag det här vattnet rakt ner i lungorna, just det här vattnet som är framför mina ögon nu, den deciliteren, som sedan blockerar luftvägarna och...

Vattnet tryckte mot hans ben och bål och hals, och fyllde öronen. I en sista hysterisk kroppsryckning slog han till insidan av lårens lock med båda händerna, det pumpade fram blod från knogarna.

När vattnet vällde in mellan läpparna hann han tänka att han inget längre såg eller kände eller hörde, att låren inte längre sjönk, utan svävade.

I

I korta perioder. Antydningar om ljus.
Dämpade ljud. Små strimmor.

Två röster. Tre.
Nej två. Lösryckta. Liksom framvästa ord.
En nyslipad kniv som stuckits in i axeln.

Rösterna hördes tydligare.

Någon höll under hans armar. Någon annan satt på honom och slog på hans bröst. En tumspets mot en punkt på halsen, hårt.

Parfym och svett. Hur det kändes som om de vek ihop hans kropp som ett pappersark och sedan slätade ut den igen. Många händer som tog i och höll honom.

Staplar framför hans ögon.

Han stirrade in i högar med vedträn som lagts i jämna rader på gatstenarna precis intill hans ansikte. Långt borta vinklade tak med vitaktiga skorstenar och ett runt torn med en gyllene spira. Flera hundar med kättingar runt halsarna stod fastbundna vid ett av packhusen.

Han blundade på nytt.

”... men här är läkaren – släpp fram honom!”

”Vad ska det vara bra för?”

”Flytta dig!”

”Släng honom i vattnet!”

”Håll käften!”

Han kände hur han sveptes in i en tjock filt, hur en ojämnt stoppad plymå sköts in under hans rygg.

När han öppnade ögonen igen upptäckte han att en man med en svart skinnväska satt på huk bredvid honom. Några bitar bomullstyg föll ur väskan och vinddraget förde sakta iväg dem över gatubeläggningen.

Han såg att fartyget låg förtöjt vid kajen, bara några få meter ifrån honom.

Mot den mulna himlen ovanför avtecknade sig stora vita sjöfåglar som skriade och kretsade fram och tillbaka.

”Ta in honom i värmen.”

”Han är säkert död!”

”Han får ett rum hos oss! Kom hit Peter!”

En bestämd kvinnoröst.

”Vad ska ni med en död människa till? Det betyder otur.”

”Stick!”

”Han är ju stendöd.”

”Läkaren sa att han lever.”

Ljudet av många människors steg. Stönanden blandades med rop. Viktor låg så stilla han kunde och höll ögonen stängda.

”Ta i hörnet!”

”Hjälp till då!”

”Har ni hört att Lasses Karin gjorde slut på sig själv i morse?”

Han såg att han låg på en bår som lyftes och snabbt bars vidare in i en mörk gränd. Det pumpade i hans händer och ben. Han tyckte att det kändes som om någon gång på gång hackade en syl rakt in i skuldran.

En kvinnoröst fällde en kommentar om hans kroppstyngd och kläder. En sträv handflata, ett slag mot hans kind. Han spotade, uppfattade tydligt lukten av tjära, att det rann ur näsan.

De våta kläderna klibbade varma mot huden.

Dagsljuset försvann och han kom in i ett väl uppvärmt hus där det luktade rök. På nytt hördes den bestämda kvinnorösten:

”Här, här... Vi tar första vänster på andra.”

Plymån ställdes ner på plankgolvet. Där låg en långsmal trasmatta i spräckliga färger, han tänkte att han strax skulle somna.

”Akta! Lugna er!”

Snubblande steg, skohättor som slog emot trä. Plymån lyftes igen och stötte till någonstans, med kraft – en man svor flera gånger.

En dörr öppnades, gardiner drogs längs en trästång med ett skarpt ljud, det gungade till när han lades i en säng.

”Hämta en av flickorna! Få av kläderna!”

Sängens underrede knarrade. De drog av honom rocken, skorna, kavajen och byxorna. När de kom till skjortan och underbyxorna grymtade han till, och kvinnan ropade:

”Vad står ni här för? Ut med er!”

Det blev tyst.

Efter att ha legat orörlig ett par sekunder öppnade han ögonen.

Han låg under ett tunt rödvitrandigt tygstycke som luktade såpa. Rummet var litet med liljemönstrade tapeter. I hörnet fanns en ovanligt låg trädörr som lämnats öppen. Mittemot sängen stod en spegelskänk med krackeleringar över hela glaset.

Försiktigt hävde han sig upp på armbågen. Han hostade och försökte sätta sig upp, föll tillbaka ner på madrassen.
Snart hördes steg i en trappa någonstans utanför.

Tre personer klev in och ställde sig runt sängen. Viktor kastade en lång blick på var och en av dem.

”Undersök honom.”

Det var kvinnan med den bestämda rösten.

”Jag heter Sophia”, sa hon.

Ansiktet var rödsprängt och håret uppsatt. Kroppen var kort och rund, hon bar vid blus och enkel axelbandsklänning i brunt linne.

Hon lade ett ylltäcke över tygstycket och stoppade in kantzerna under madrassen. En svartklädd man med mörka ögonbryn och bred överkropp satte sig på sängkanten.

”Det är jag som är Daniel.”

Han lade en hand på Viktors panna och tog fram ett trärör med en tratt i ena änden. Med snabba rörelser tryckte han rörets andra ände mot olika delar av Viktors bröstorg.

”Väldigt utmattad, förstås. Kanske anstränger oss i onödan.”

Viktor såg att de tre utbytte blickar med varandra. Daniel reste sig.

”Hur gammal kan han vara?”

”Tjugofem år?”

Det blev tyst igen.

”Men han är inte särskilt klen byggd.”

”I och för sig inte.”

”Han är inte kort heller.”

Paus.

”Kanske kan vara värt besväret ändå.”

”Blir en chansning i så fall. Vad tycker du?”

”Fast han måste ju ha fyllt trettio?”

Det var den tredje personen som pratade. Han var spenslig och bar djupblå uniform och en mössa med svartlackad skärm.

”Vad heter du?” sa Daniel.

Viktor öppnade ögonen. Sakta försökte han forma de rätta ljuden med tungan och läpparna.

Daniel gick över golvet och det blev tyst.

Alla tre stod och betraktade Viktor på nytt. Utanför fönstren hördes regndroppar falla.

Viktor vred sig i sängen.

”Vi låter honom vila någon dag. Ge honom soppa och några supar så får vi se hur det går.”

Sophia nickade åt Daniel.

”Vad heter du?” sa mannen i uniform.

Kyrkklockor slog på avstånd.

”Vad är det du heter?”

”Svara då!”

Viktor försökte på nytt forma orden med tungan.

”Han kanske inte förstår vad vi säger.”

”Han kanske var stum redan innan.”

”Det tror jag när jag vill.”

Mannen i uniform klev fram till Viktor. Ansiktet var välrakat och rödmosigt. Det saknade uttryck.

”Hamnkansliet har talat med kompaniet. Det rör sig om tillfälligheter.”

Han borstade bort en liten ljus tråd från sin uniformsjacka.

”En talja som skulle tas ur bruk.”

Han tittade rakt på Viktor.

”Det var dimma.”

Sophia och Daniel hummade.

Det blev än en gång helt tyst. Viktor tittade växelvis mot olika punkter i taket. Sophia höll upp varmt vatten i en mugg och ställde den på golvet nedanför hans huvud innan hon återvände till sängänden.

Daniel tittade på henne.

”Ge honom några glas också.”

De stod alla kvar, utan att säga något.

Viktor blundade igen.

”Det här är från kompaniet.”

Mannen i uniform lade ett litet vitt kuvert med brutet lacksigill på Viktors mage. Innanför den öppna fliken skymtade fem större mynt.

”Den här historien är ur världen nu.”

Viktor kramade sängkläderna hårt med handen.

De andra började prata om praktiska detaljer, Viktor slutade lyssna.

Till slut sa Daniel att han måste ner till de andra i verkstaden.

”Han blir nog bättre snart. Kanske.”

Han stannade och vände sig mot Viktor:

”Bara så att du vet. Du kan inte ligga hur länge som helst.”

Daniel försvann ut. Mannen i uniform och Sophia stod kvar.

”Bra”, sa Sophia.

”Då säger vi så.”

Den uniformsklädde gick ut. En lång ung kvinna med ljusbrunt hår klev in.

”Här är han”, sa Sophia.

Kvinnan ställde sig vid sängändan och tittade rakt på Viktor. Hon hade stora blå ögon och antydning till underbett.

”Han dog nästan förut.”

Det molade i Viktors axel. Han stängde återigen ögonen.

”För bara någon timme sedan.”

”Gör det”, sa Sophia.

”Nu?” sa kvinnan.

Några sekunders tystnad.

”Se här”, sa Sophia med ett annat tonfall.

Han förstod att det var riktat till honom. Han höll ögonen stängda. Han kände att det hade samlats grusartade korn mellan de sammanpressade ögonfransarna.

”Men titta då! Varför tittar du inte?”

Till slut tittade han.

Kvinnan stod i strumpor, underbyxor och linne. Hennes kjol var nerhasad.

Han vände sakta bort huvudet.

”Nej titta mer.”

Sophia hade fortfarande samma tonfall. Kvinnan rullade ner linnets ena axelband.

Han rörde långsamt huvudet fram och tillbaka. Sophia föste

kvinnan närmare sängen. Kvinnan drog av sig linnet. Brösten var små och huden vitaktig.

”Fortsätt.”

Han tittade in i väggen på nytt, hastigt for en tanke genom huvudet, han viftade till med armen, rullade fort över på andra sidan medan han svor för sig själv:

”Vad gör ni så här för?” sa han med hög röst.

Sophia tittade till på honom. Kvinnan hasade ner strumporna.

”Vad heter du?” sa Sophia.

Han såg rakt på Sophia och sedan på kvinnan. Innanför underbyxorna skymtade svart glest hår.

”Jag...”, sa han, och svalde.

Han drog luft djupt ner i lungorna, det ryckte till kraftigt innanför bröstbenet.

”Precis som jag trodde.”

Sophias tonläge var förändrat. Hon lade en hand på kvinnans axel.

”Det räcker.”

Kvinnan stod stilla och betraktade honom. Hennes bröst var fortfarande bara.

Så började hon klä på sig.

”Det kommer upp en bricka strax”, sa Sophia.

Hon fortsatte att betrakta honom.

”Är inte något större fel på dig.”

Båda kvinnorna lämnade rummet. Han låg kvar orörlig.

Genom väggen hörde han deras knakande steg, och rösterna.

”Bara det som behövdes”, sa Sophia.

”Kommer väl till pass...”

”Vilken en. Ligga så där helt stilla bara...”

Rösterna hördes svagare, och sedan tydligare igen.

”... ifall han dör så...”

”... det spelar ingen roll... finns många andra...”

Sophias röst stegrades något. Viktor försökte att inte lyssna.

”Daniel får bestämma, jag måste...”

”... jag går ner till köket...”

”Gör det...”

Rösterna försvann.

Han låg stilla med blicken vänd ut genom fönstren. Det verkade fortfarande vara mulet. Regnet hade upphört. Tvärs över gränden såg han en vitputsad fasad med en stor portal där flera skulpterade manshuvuden i sandsten bar upp ett vitt vapenemblem av marmor.

Han lade sig på rygg med armarna helt raka utefter sidorna. Sängens bolster knarrade vid minsta rörelse. Han föste kudden längre in under nacken. Han märkte att han grät.

När han vaknade stod ett tiotal personer i rummet. De flesta var i hans egen ålder. De hade mörkgrå förkläden eller grova bomullsjackor.

Längst fram stod Sophia.

Han mötte allas blickar, en efter en.

”Vad...?” fick han ur sig.

Ingen svarade.

Efter en stund sa Sophia:

”Ja.”

De andra började gå ut ur rummet. Hon såg till att alla kom ut i trappan.

”Nu vet ni hur han ser ut.”

När de hade försvunnit upptäckte han att det satt två unga kvinnor på varsin låg pall bredvid sängänden.

De reste sig och den ena ställde en vattenfylld porslinskål på nattygsbordet. De doppade varsin tyglapp i vattnet och började skrubba hans ansikte och hals, och sedan bröstkorgen och nacken.

”Vad har du kommit hit för?” sa den ena.

Han visste inte vad han skulle säga. Vattnet var kallt. Han lät dem tvätta magen och ryggen och händerna. När de torkade

av vänstra handleden tittade han till på den.

Armbandsklockan satt inte kvar.

Kvinnorna gnuggade med sina tvättlappar, fortsatte med axlarna.

”Ah! Jag har ett...”

”Jaja. Jag ser nog. Jag ska tvätta av det.”

Kvinnan tryckte och gned. Han stönade flera gånger.

Han såg att det stod två korgar av olika storlek på golvet. I den ena låg skivade grönsaker, i den andra ett par byxor och två skjortor.

Kvinnorna reste sig och betraktade honom.

”Vad ska du här i staden att göra?”

Han tittade noga på dem utan att säga något nu heller.

”Det är redan tillräckligt med folk här i huset.”

”Det tycker inte Sophia och Daniel.”

”Äh.”

De rättade till sängkläderna.

”Nu luktar du inte lika mycket död som nyss.”

Han nickade mot dem och väntade tills de hade slutat skratta.

”Jag har ett ärende här i staden. Sedan ska jag vidare.”

Kvinnorna hejdade sig och granskade honom.

”Ett ärende?”

De fnös och log på samma gång.

”Vadå för ett ärende?”

Han tänkte efter noga.

”Jag minns inte nu... jag minns faktiskt inte. Jag var med om en olycka i morse och...”

”Det vet vi väl.”

Båda satte sig på pallarna igen och lutade sig helt nära hans ansikte.

”Blunda.”

”Vi ska bara tvätta dig lite mer. Du har så fula sår.”
De strök med tvättlapparna över hans kinder och ögon.
”Jag kommer säkert ihåg det. Sedan. När jag börjar må
bättre.”

”Alldeles stilla nu.”

De använde något som var gjort av metall, han ryckte till.

”Nej, alldeles stilla!”

Han blev lugn igen och kände det metalliska mot det andra
ögonlocket också.

Ett kort ljud, och så reste sig kvinnorna. Han mötte deras
blickar.

”Vad gjorde ni?”

De höll fram varsin sax. I deras handflator såg han många mörka
och mycket små hårstrån.

”Vackra ögon. Tycker vi inte om här i huset. Fina ögon kan
ställa till med mycket problem. Om du förstår vad jag menar.”

Han svarade inte, strök bara sakta med pekfingret längs sina
ögonlock.

Alla hans ögonfransar var borta.

Kvinnorna vände sina handflator neråt. De svarta stråna
singlade långsamt ner mot golvplankorna.

Kvinnorna satt en stund på huk och torkade upp smuts och vattenstänk med sina trasor.

Innan de lämnade rummet gav de honom varsin blick. De smålog.

Med en dov smäll stängde de dörren.

Han blinkade, om och om igen.

Efter någon halvminut lyckades han till slut få upp den ena korgen i knäet.

Morötterna var välkokta och kalla, potatisskivorna råa.

Det här värdshuset Måste ta mig härifrån, hitta ett annat rum. Eller: Ett sjukhus.

Han förmådde inte dricka ur kåsan.

Efter att han hade ätit färdigt låg han en lång stund och blundade.

Han försökte komma ihåg allt som hade hänt sedan han befann sig på båtens fördäck, utan att lyckas.

I hörnet av rummet upptäckte han sin blåa skinnväska.

När de nu ställde in den.

Strax somnade han.